
KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI LEKTORÁTUS

1014 Budapest, Uri u. 54 -56. Postacím: 1250 Budapest 1. Pf. 17.
lektoratus@lektoratus.hu Fax: +36 1 3561764 Tel.: +36 1 3567444/104

Előadó: Leposa Zsóka
Ügyiratszám: Sz/230/2010.

Az 1991. évi XX. törvény 109. § (1., 2.) bekezdése alapján készült

S Z A K V É L E M É N Y

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata az épülő Weöres Sándor Színház (9700 Szombathely, Akacs M. u. 7.) homlokzatán elhelyezendő *képzőművészeti alkotás megtervezésére és kivitelezésére meghívásos pályázatot írt ki.*

A mű helye a főbejáratától balra eső raszteres üveghomlokzaton 2,9 méteres magasságban futó fríz felülete, melynek mérete 1,07x11,4 m. A kiíró kérése volt, hogy a mű valamilyen módon kapcsolódjon Weöres Sándorhoz vagy idézze szellemiségét. Elvárás volt továbbá, hogy az alkotás a kijelölt felületet teljes egészében takarja, de elképzelhető volt olyan megoldás is, hogy a művészileg igényesen kialakított felületet a plasztikai elemek nem töltik ki teljesen, csak strukturálják.

A pályázatra öt művész, illetve alkotócsoport kapott meghívást, Heritesz Gábor szobrászművész azonban határidőre nem nyújtotta be pályatervét.

A Képző-és Iparművészeti Lektorátus által felkért szakértők az érdemi értékelés előtt – áttekintve a beérkezett pályaműveket – megállapították, hogy a pályázat elvárásainak a többi négy pályázó megfelelt. Somogyi Tamás szobrászművész a kiírástól eltérően nem 1:10-es, hanem 1:5-ös léptékű modelleket mutatott be, de a léptékváltást indokolta a plasztikai elemek mérete és a terv bírálhatósága, ezért a bizottság a pályázatot elfogadta és formai szempontok alapján a pályázatból egyik pályaművet sem zárta ki.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus bíráló bizottsága a pályamunkákat az alábbiak szerint értékelte:

Koller László terve (9700 Szombathely, Szelestey L. u. 48. I/6.)

Szimfónia kísérlet

A mű inspiráló idézete Weörestől: „Most a legfontosabb a Tizenegyedik szimfónia című sorozatom. Négy tételből áll, s benne a költészet kitérőit és variációs lehetőségeit kutatom”. Ennek megfelelően a szerzőnek a két legfontosabb kiinduló pontot a kísérlet és a szimfónia megragadása adta. A négy elemből álló organikus forma változatos, lendületet adó, ritmikus mű. A 4 mm-es krómácell lemezből plazmavágóval kivágott, absztrakt, ívben hajló vonalakkal határolt organikus formák a homlokzat szigorú és szabályos függőleges-vízszintes rendjét kívánják oldani.

A különböző rajzolatú formák a négy tételből álló szimfóniák szerkezetét idézik a tempó érzékeltetésével. Az első gyors, a második lassú, a harmadik menüett vagy scherzo, a negyedik a finálé, gyors. Az elemek egymáshoz viszonyított arányainak megválasztásánál az említett költemény belső arányait vette figyelembe a szerző. Az első és negyedik elem látványos örvénylése ad egyfajta keretet, míg a közbülső nyugodtabb darabok tartalmazzák azokat a motívumokat, melyből a sodróbb hangulatú elemek felépülnek. A négy krómacél elem befoglaló mérete 1,3 x 3,5 métertől 2,2 x 2,1 méterig terjed, a háttérfelület matt feketére festett, horganyzott fémlemez.

A leírás szerint a mű Weöres Sándor komponálási elveit veszi alapul. A terv erénye, hogy ezt nem narratív, leíró módon jeleníti meg, hanem az alkotó az elvet személyes átiratban absztrahálja: a négy dinamikus forma örvény-asszociációkat kelt, lendületes mozgást, és annak megszakadását jeleníti meg. A krómacél megmunkálása igényes, szép felületet ad, de a szakértők véleménye szerint nem illik az épülethez: a mű túl domináns, a dekoratív formák nem veszik figyelembe az épületet meghatározó rasztert, inkább applikáció-jellegűek. A mű arányai kérdésesek: a kompozíció túl nagy a homlokzathoz képest, az elemek mérete, elhelyezése és egymáshoz való aránya esetlegesnek hat.

A bizottság a mű megvalósítását nem javasolja.

Somogyi Tamás terve (1142 Budapest, Királyhida u. 40.)

Weöres-cseppek

A mű tizenegy különböző méretű, a rendelkezésre álló felületet ritmikusan, ugyanakkor szellősen kitöltő tondószerű elemből épül fel. A krómacél háttérlepra rögzített bronz domborművek Weöres Sándor egyes műveinek képi megfogalmazásai. Az alkotás a homlokzat szigorú geometrikus rendjét kívánja oldani játékosan, és egyben az épület homlokzatának jobb oldalán elhelyezkedő oszlopsorra ad vizuális választ. A tondókon látható jelenetek, alakok:

1. 60 cm átmérőjű: a *Theomachia* című oratórium-dráma világát idézi.
2. 30 cm átmérőjű: az egyik legismertebb gyerekvers, a *Bóbita* sorait mutatja: „szárnyat igéz a malacra”.
3. 70 cm átmérőjű: a *Harmadik szimfónia* néhány motívuma örvénylő kompozícióban épül össze.
4. 45 cm átmérőjű: *Az éjszaka csodái* című vers egy képe: „Ni, a Gős pék ketté-bomlott / és kergeti önmagát / Balogh úr a templomtornyot / fújja, mint a furulyát.
5. 35 cm átmérőjű: *A holdbéli csónakos* emblémája.
6. 70 cm átmérőjű: a *Hetedik szimfónia*, a *Mária mennybemenetele* című nagy versre utaló kompozíció.
7. 50 cm átmérőjű: az *Ablak* című vers illusztrációja.
8. 30 cm átmérőjű: a *Magyar etüdök* 40., *Békák* című versike idézése.
9. 50 cm átmérőjű: erotikus jelenet, utal a *Fairy spring* címen összegyűjtött versekre, de lehet Izabell és Lauro jelenete is az *Octopus*ből.
10. 70 cm átmérőjű: az *Octopus, avagy Szent György és a Sárkány históriája* című tragikomédia emblematis megfogalmazása.
11. 50 cm átmérőjű: a szokásos tragikus és komikus színházi maszk párosa annyi csavarással, hogy a mosolygós arc negatívban van, és felismerhető benne Weöres Sándor portréja.

A szerző a tondók megvilágítását spotfények segítségével képzei el.

Elgondolkodtató terv, az egyes tondók finom plaszticitása szobrászi gondolkodásra utal, kivitelezésük igényes, a koncepció aprólékosan átgondolt. Összességében izgalmas, szépen kidolgozott plasztikák. A szakértők szerint aggályos, hogy három méter magasságban nem érvényesülnek a domborművek plasztikai finomságai, de a terv erénye, hogy az aszimmetrikusan elhelyezett körformák érdekesen osztják a felületet, és az összehatás is nagyon dekoratív. A homlokzat szigorú raszteres osztása és a különböző átmérőjű pöttyök laza ritmusa játékosságot, feszültséget teremt. A terv izgalmas átírása Weöres munkásságának, van ritmusa és struktúrája, játszik a befoglaló formákkal. A spotfényekkel való megvilágítás igénye jogos, de féltő, hogy a lámpakarok bezavarnának mind a mű, mind az épület kompozíciójába. A megvilágításról pontosabb terv kellett volna.

A szakértők elképzelhetőnek tartják a mű kivitelezését akár sötét színű rogyasztott üvegből is, ebben az esetben a tondókat hátulról meg lehetne világítani és este is látszanának a domborművek plasztikai finomságai.

A bizottság a mű megvalósítását elképzelhetőnek tartja.

Szövetség '39 Művészeti Bázis terve (1074 Budapest, Szövetség u. 39.)

Poesiscop

A nyújtott téglalap alakú felületen 560 darab, 7 sorban és 80 oszlopban elhelyezett forgó elem található. Egy henger formájú elem három, ívben meghajlított rozsdamentes acéllemezből áll, amibe – egymásra lapozódásuknak köszönhetően – a szél belekaphat és így forgásba lendíti azokat. Minden hajlított lemez más színű, amelyeken fekete, ritkábban fehér színű betűk jelennek meg. Minden lemez külön pixelként értelmezhető, a felületen a betűkből Weöres Sándor *Felhőt nekem* című verse áll össze. A betűket azonban az első szél elforgatja, így az értelmes szöveg eltűnik és a felület színes, állandóan változó betűhalmazává válik. A forgó részeket tartó fémszerkezet oldalról látható, egyben térbeliséget ad a műnek.

A karbantartás a festés és a mechanikai szerkezet évenkénti ellenőrzéséből áll. A forgó alkatrészek kopását és olajozottságát is vizsgálni kell.

A mű tartalmilag és technikáját illetően is illeszkedik az épülethez. A szöveg ugyan csak egyszer, a felszereléskor olvasható, utána a betűket a szél elmozdítja és már nem állnak össze olvasható textúrává, hanem izgalmas, állandóan változó, dinamikusan mozgó, színes faktúrát hoznak létre. Az épület funkciójához a mű érdekesen kapcsolódik: mintha a színházban elhangzó szöveget vetítené ki és absztrahálná betűk halmazává, amit aztán elfúj a szél. Egyfajta színházi imamalom, ami izgalmas vizuális hatást kelt. A letisztult, nyugodt formavilágú épület egy része állandóan mozgásban van. A műelírásból azonban nem derül ki egyértelműen, hogy a hengereket egyenként rögzítik-e a falhoz vagy egy keretszerkezet segítségével. Vizuálisan mindenképpen izgalmasabb lenne a mű a befoglaló keret nélkül, hogy látsszon a hengerek mögötti rögzítőszerkezet. Aggályos továbbá a szerkezet fenntarthatósága és biztonságos működése, hogy ellenáll-e az erős szombathelyi széljárásnak.

A bizottság javasolja a mű megvalósítását azzal a kitételrel, hogy a szerzőknek be kell mutatniuk egy eredeti elemet; és a kivitelezést, valamint a rögzítést az épület tervezőjével, Filep Ákos építésszel jóvá kell hagyatni.

Veres Gábor terve (9631 Hegyfalu, Vízimalom)

A hosszú és keskeny síkon széthúzott színházfüggönyökre emlékeztető gyűrt fémlemezek ritmizálják a felületet. A drapériákon Weöres Sándor idézettöredékek olvashatók. A függőnymotívumok a frízt négy egyenlő mezőre osztják, melyekben figurális domborművek jelennek meg. Az első mező az antikvitást, a görög mítoszok világát idézi fel egy harci maszk és Zeusz Napkorongba foglalt képével. A második mezőben *A holdbéli csónakos* című mesejáték élményét harmonikusabb kép érzékelteti: a Hold egy női hajzuhatagon, mint egy tó felszínén úszik. Időrendben és hangulatában is logikusan következik ezután a sötétebb tónusú *Octopus*ból megjelenő Sárkány, aki három fejét nyújtja ki a függöny mögül úgy, hogy az első eltűnik a mellette lévő másik függöny mögött. Az 1968-ban írt mű szereplőinek többsége másnak szeretne látszani, mint ami valójában. Ennek kifejezésére utal a következő mezőben látható Janus-arc. Ez túlmutat Weöresen: egyszerre idézheti a görög színházat, egyszerre a jin/jang ellenpárját, sőt Shakespeare-t is: „Színház az egész világ...” Az ellentmondásokra épülő képsort a függöny mögül kikandikáló Weöres Sándor portréja zárja, aki kíváncsian mosolyog a színházba érkezőkre. A költő verseiben és színpadi műveiben is nagy szerepet kapnak a paradoxonok, a látszólagos képtelenségek, erre reflektál a szerző asszociatív képeivel.

Az első változat szerint a felület alapsíkja rozsdamentes fémlemez, a függőnymotívumok hajlított vörösréz lemezek, a plasztikák anyaga bronz. A másik változatban az alapsík vörösréz, a függőnymotívum rozsdamentes lemez, a plasztikák bronzból készülnek.

A mű a színház képi világára és Weöres Sándor műveire asszociál. A szakértők szerint a terv kivitelezése magas színvonalú; olyan alkotás, amely egyértelműen megmutatja a szerző szakmai felkészültségét. Formavilágában azonban a mű teljesen idegen az épülettől: a színház a 21. századi építészet stílusjegyeit hordozó, geometrikus elemekkel operáló, letisztult forma, amelyre az alkotó applikáció jellegű, narratív munkát illeszt. A hajlított rézlemez-függönyök formai elemei a '70-es, '80-as évek épületdíszeit idézik, ami semennyire nincs összhangban azzal az épülettel, amelyre kerül. A fémből és üvegből építkező homlokzaton a három különböző színű és faktúrájú fém (vörösréz, krómáccél és bronz) alkalmazása túlzó anyaghasználat, az elemek anyaga egymással sincs összhangban. A Weöres-portré karakteres, de a domborművek távoli asszociációi a költő munkásságának, a plasztikák többsége nehezen értelmezhető. A Janus-arc inkább nyomasztó.

A négy mezőben a bronz elemek elhelyezése esetleges, nem ritmizálja dinamikusan a felületet.

A bizottság a mű megvalósítását nem javasolja.

Összegzés:

A szakértők a pályatervek értékelése után megállapították, hogy a pályázat eredményes volt. Összességében elmondható, hogy a beérkezett pályatervek mindegyike szakmailag igényesen kidolgozott, magas színvonalú alkotás, a műleírások minősége, részletessége is nagyon magas. Mindegyik pályázó elmélyült a névadó munkásságában és komoly szellemi munkával tisztelte meg a kiírókat és a pályázatot.

A Lektorátus köszönetet mond a pályázóknak a színvonalas pályatervekért.

A négy pályázó a kiírásnak megfelelő pályatervet mutatott be, ezért a bruttó 500.000 Ft-os részvételi díj a szakvélemény kézhezvételétől számított 21 napon belül a pályázóknak kifizetendő.

A Képző- és Iparművészeti Lektorátus szakértői bizottsága a pályázati anyag áttekintése és értékelése alapján első helyen a Szövetség '39 Művészeti Bázis alkotócsoport tervét javasolja megvalósítani a kért módosítások bemutatása és elfogadása után.

A bizottság másodsorban **Somogyi Tamás szobrászművész tervének** megvalósítását javasolja, azzal a kitételrel, hogy a megvilágítás kivitelezését megnyugtató módon meg kell tervezni.

A Lektorátus felhívja a megrendelő figyelmét, hogy az építészeti alkotás és annak terve a szerzői jogi védelem tárgya. Az 1999. évi LXXVI. szerzői jogi törvény értelmében (67. § (1) A mű jogosulatlan megváltoztatásának minősül az építészeti alkotás vagy a műszaki létesítmény tervének a szerző hozzájárulása nélkül történő olyan megváltoztatása, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetésszerű használatot befolyásolja.) az épület tervezőjét, Filep Ákos építészt a mű kiválasztásának és kivitelezésének folyamatába be kell vonni, véleményét figyelembe kell venni.

Szakértők voltak: Bakos Ildikó Munkácsy-díjas szobrászművész, Pázmándi Antal Ferenczy-díjas keramikus- és szobrászművész, Százados László művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria Jelenkori Gyűjteményének főmuzeológusa, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus részéről Leposa Zsóka művészeti főtanácsadó.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus a bírálatért bírálati díjat számít fel.

Budapest, 2010. december 13.

Prokai Gábor
osztályvezető

Kapják:

- a pályázó művészek
- Szombathely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 1-3.
Tisztviselői Osztály, Kulturális Idegenforgalmi és Civil Iroda
Horváth Aranka irodavezető
- Pásti Zsuzsanna kulturális ügyintéző zspasti@szombathely.hu
- Irrattár